

ISSN 2411-4413

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ МЕНЕДЖМЕНТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ 1' 2022 (59)

1' 2022 (59)

**«Економіка, фінанси, менеджмент:
актуальні питання науки і практики»
№ 1 (59) 2022**

Засновник:

Вінницький національний аграрний університет

*Свідоцтво про державну реєстрацію засобів масової інформації
№ 21154-10954ПП від 31.12.2014 р.*

ISSN 2411-4413

Редакційна колегія:

Головний редактор доктор економічних наук, професор **Гончарук І.В.**

Заступник головного редактора

кандидат економічних наук, доцент **Токарчук Д.М.**

Члени редакційної колегії:

доктор економічних наук, професор, академік НААН України **Калетнік Г.М.;**

доктор економічних наук, професор **Джекабсоне Сандра;**

доктор адміністративних наук, доцент **Спроге Ілзе;**

доктор економічних наук, професор **Вдовенко Л.О.;**

кандидат економічних наук, доцент **Ємчик Т.В.;**

доктор економічних наук, професор **Сахно А.А.;**

доктор економічних наук, професор **Алескерова Ю.В.;**

доктор економічних наук, доцент **Логоша Р.В.;**

кандидат економічних наук, доцент **Пронько Л.М.;**

доктор економічних наук, доцент **Пришляк Н.В.;**

кандидат економічних наук, доцент **Брояка А.А.;**

доктор економічних наук, професор **Здирко Н.Г.;**

доктор економічних наук, професор **Свиноус І.В.;**

доктор економічних наук, професор,

член-кореспондент НААН України **Шпикуляк О.Г.**

Адреса редакції: **21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. +38-096-754-50-74**

Сайт журналу: <http://efm.vsau.org/>, електронна адреса: efm_vnau@ukr.net

Відповідальний секретар журналу – **Вовк В.Ю.,**

літературний редактор – **Юмачікова О.М.,**

переклад іноземною мовою – **Ковальова К.В.,**

технічні редактори журналу – **Доцюк С.О., Тарасова О.С.**

©Вінницький національний аграрний університет, 2021

**«Economy, finances, management:
topical issues of science and practical activity»
1'(59) 2022**

Founder:

Vinnitsia National Agrarian University

Certificate of registration of mass media № 21154-10954 PR of 31.12.2014

ISSN 2411-4413

Editorial board:

Editor in Chief Doctor of Economic Sciences, Professor **Honcharuk I.**

Deputy Chief Editor:

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Tokarchuk D.**

Members of the Editorial Board:

Doctor of Economic Sciences, professor,

academician of NAAS of Ukraine **Kaletnik G.;**

Doctor of Economics, Professor **Jekabsone Sandra;**

Doctor of Administrative Sciences, Associate Professor **Sproge Ilze**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Vdovenko L.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Yemchyk T.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Sakhno A.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Aleskerova Yu.;**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Lohosha R.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Pronko L.;**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Pryshliak N.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Broyaka A.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Zdyrko N.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Svynous I.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor,
corresponding member of NAAS of Ukraine **Shpykuliak O.;**

Address of the Editorial Office: **21008, Vinnitsia, 3, Soniachna Str.,**

tel. +38-096-754-50-74

Web site of the Journal: <http://efm.vsau.org/>, e-mail: efm_vnau@ukr.net

Executive secretary of the Editorial Board – **Vovk V.,**

Literary Editor – **Yumachikova O.,**

Translation into a Foreign Language – **Kovaleva K.,**

Technical Editors – **Dotsiuk S., Tarasova O.**

Журнал «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 року № 409). Спеціальності: 051, 071, 072, 073, 075, 076, 241, 281.

Журналу «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» присвоєно ідентифікатор цифрового об'єкта (Digital Object Identifier – DOI).

Журнал «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:

Index Copernicus Value з 2018 року, сайт:
<https://journals.indexcopernicus.com/representative/journal/list?lang=ru>

Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, сайт:
<http://nbuv.gov.ua>

Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами. Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 10 від 29 квітня 2022 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів. Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених у них даних та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не співпадати з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5009 від 10.11.2015 р.

The journal «**Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity**» is included in the list of scientific professional editions of Ukraine on economics (Category «Б», Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 17.03.2020 № 409). Specialties: 051, 071, 072, 073, 075, 076, 241, 281.

Digital Object Identifier (DOI) assigned to The journal «**Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity**» is included in the international scientometric databases and catalogs of scientific works:

Copernicus Value Index 2018, website:
<https://journals.indexcopernicus.com/representative/journal/list?lang=ru>

National Library of Ukraine named after V. Vernadsky, website:
<http://nbuv.gov.ua>

Google Scholar, website: <http://scholar.google.com>

The materials are printed in Ukrainian, English and Russian. The issue was approved and recommended for printing by the decision of the Academic Council of Vinnytsia National Agrarian University, Minutes № 10 of April 29, 2022

All rights are reserved. Texts of articles, tables, graphic material, formulas are protected by copyright law. Reprinting and translation of articles is permitted with the consent of the authors. The authors of the articles are responsible for the content of the publications and the accuracy of the data and other information contained therein. The opinions expressed in the printed articles may not be the same as those of the editorial board and do not impose any obligation on it.

Certificate of entry into the State Register of Publishers, Manufacturers and Distributors of Publishing Products DK № 5009 dated 10.11.2015.

ЗМІСТ

І.В. ГОНЧАРУК, І.В. ФУРМАН, О.В. ДМИТРИК КОМПЛЕКСНА ПЕРЕРОБКА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ІЛІНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	7-20
Д.М. ТОКАРЧУК, С.В. БЕРЕЗЮК СОРТУВАННЯ, ЛОГІСТИКА Й ВТОРИННЕ ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ УКРАЇНИ	20-37
Я.П. ІЩЕНКО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ	37-55
В.М. НАГАЄВ, Г.О. НАГАЄВА, С.В. КУСКОВА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ	56-64
І.В. ГОНЧАРУК, Л.В. КОВАЛЬ, В.І. СТАРОСУД РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	65-77
Л.О. ВДОВЕНКО, І.С. ВДОВЕНКО ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	77-94
Ю.В. СТАВСЬКА АГРОТУРИСТИЧНІ КОМПЛЕКСИ В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО КУРСУ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ Й ПЕРСПЕКТИВИ	94-106
Ю.В. АЛЕСКЕРОВА, В.Л. ТОДОСІЙЧУК ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	107-121
О.В. КОВАЛЬ, К.В. БУРКО НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БДЖІЛЬНИЦТВІ	121-136
О.А. ПОДОЛЯНЧУК ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ	136-153
І.В. ТОМАШУК ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ	153-165
С.І. СТРАПЧУК БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	166-181

CONTENT

HONCHARUK INNA, FURMAN IRYNA, DMYTRYK OLEH COMPREHENSIVE PROCESSING OF SOLID WASTE RECYCLING AS A WAY FOR SOLVING ECOLOGICAL PROBLEMS OF THE ILLINETSK TERRITORIAL COMMUNITY	7-20
TOKARCHUK DINA, BEREZIUK SERGIY SORTING, LOGISTICS AND SECONDARY USE OF SOLID HOUSEHOLD WASTE OF UKRAINE	20-37
ISHCHENKO YANA PROVISION OF THE INFORMATION FUNCTION OF AGRICULTURAL BUSINESS MANAGEMENT IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW: FEATURES OF ACCOUNTING AND AUDITING	37-55
NAGAYEV VIKTOR, NAGAYEVA GALYNA, KUSKOVA SVITLANA DIGITALIZATION OF EDUCATIONAL RESOURCES IN THE PROCESS OF REMOTE TRAINING OF ECONOMIC PROFESSIONALS	56-64
HONCHARUK INNA, KOVAL LIUBOV, STAROSUD VITALIY REALITIES AND PROSPECTS OF INTEGRATED ACCOUNTING BY BUSINESS ENTITIES	65-77
VDOVENKO LARYSA, VDOVENKO IRYNA FINANCIAL MECHANISMS OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY	77-94
STAVSKA YULIIA AN AGROTOURIST COMPLEXES IN THE CONTEXT OF THE GREEN EUROPEAN COURSE: VECTORS OF THE DEVELOPMENT AND PROSPECTS	94-106
ALESKEROVA YULIIA, TODOSIICHUK VOLODYMYR THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ENTERPRISE VALUE EVALUATION	107-121
KOVAL OLENA, BURKO KATERYNA DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING IN BEEKEEPING	121-136
PODOLIANCHUK OLENA FEATURES OF ACCOUNTING AND TAXATION OF PROFITS OF ENTERPRISES	136-153
TOMASHUK INNA THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES ON MODERN ECONOMIC SYSTEMS	153-165
STRAPCHUK SVITLANA BUSINESS MODELS OF CIRCULAR ECONOMY IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE	166-181

11. Pravdiuk, N.L., Lepetan, I.M. & Burko, K.V. (2020). *Taktychnyi ta stratehichnyi menezhment pidpriemstv: oblikovyi aspekt [Tactical and strategic management of enterprises: accounting aspect]*. Vinnytsia: FOP Kushnir Yu.V. [in Ukrainian].

Відомості про авторів

ГОНЧАРУК Інна Вікторівна – доктор економічних наук, професор кафедри економіки та підприємницької діяльності, проректор з науково-педагогічної, наукової та інноваційної діяльності, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: vnaunauka2020@gmail.com).

КОВАЛЬ Любов Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: kovalstar@meta.ua).

СТАРОСУД Віталій Іванович – директор Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБКіЦБ НААН України, ННБК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум» (23021, Вінницька область, Барський район, с. Черешневе, вул. Селекційна, 4, e-mail: vmv_dss@ukr.net).

HONCHARUK Inna – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical, Scientific and Innovative Activities, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: vnaunauka2020@gmail.com).

KOVAL Liubov – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Accounting Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: kovalstar@meta.ua).

STAROSUD Vitaliy – Director of the Yaltushkiv Experimental Breeding Station of the Institute of Bioenergy Crops and Sugar Beets of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine of the SEUC «Ukrainian Scientific-Educational Consortium» (23021, Vinnytsia Region, Barskyi District, Cheresheve, 4, Seleksiina Str., e-mail: vmv_dss@ukr.net).

УДК 631.16:338.432 (043.5)

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-1-6

**ФІНАНСОВІ
МЕХАНІЗМИ
ВПЛИВУ
НА РОЗВИТОК
ПІДПРИЄМСТВ
АГРАРНОГО
СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ**

ВДОВЕНКО Л.О.,
доктор економічних наук, професор, завідувачка
кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

ВДОВЕНКО І.С.,
доктор філософії зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(м. Київ)

У статті йдеться про фінансові механізми розвитку підприємств аграрного сектору економіки, сформованих на основі напрямів економічної та фінансової політики держави, дієвість яких може справляти позитивний вплив на ефективність діяльності окремо взятого підприємства та загалом галузі сільського господарства. Наводиться авторське бачення сутності фінансових механізмів розвитку підприємств аграрного сектору економіки, обґрунтовано вплив дієвих фінансових механізмів, які найбільше сприяють фінансовому забезпеченню та регулюванню, як основі зростання фінансового потенціалу аграрних підприємств (механізм державної фінансової підтримки, механізм банківського кредитування та механізм страхового захисту товаровиробників). Зроблено висновки, що множинність взаємозв'язків між окремими складовими фінансових механізмів, відображає специфіку фінансового забезпечення та фінансового регулювання процесів у агропромисловому виробництві, визначає характер взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем і полегшує управління фінансами підприємств аграрного сектору економіки. Проаналізовано проблеми існуючих фінансових механізмів, зовнішні й внутрішні чинники їхнього впливу на ефективність розвитку аграрних підприємств. Запропоновані напрями вдосконалення фінансового забезпечення найбільш обмежених у доступі підприємств аграрного сектору через використання нетрадиційних механізмів кредитування та розвитку інфраструктури гарантійних фондів як установ кредитної підтримки аграріїв.

Комплексне поєднання різних фінансових механізмів із відповідними інструментами й дієвими важелями впливу на розвиток підприємств аграрного сектору економіки в Україні створюватиме умови для стабільного й ефективного ведення аграрного бізнесу за ефективного конкурентного середовища, у якому збігаються інтереси підприємств і держави.

Ключові слова: фінансові механізми, механізм страхового захисту, механізм банківського кредитування, державна фінансова підтримка, аграрні розписки, фінансове регулювання, фінансове забезпечення, фінансовий потенціал.

Рис.: 3. Літ.: 19.

FINANCIAL MECHANISMS OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY

VDOVENKO Larysa,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia)

VDOVENKO Iryna,
Doctor of Philosophy by specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» (Kyiv)

The article deals with the impact of financial mechanisms on the development of enterprises in the agricultural sector of the economy, formed on the basis of economic and financial policies of the state, the effectiveness of which can have a positive impact on the efficiency of individual enterprises and overall the development of agriculture. The author's vision of the possibility of financial mechanisms for the development of agricultural enterprises is substantiated, it is described the influence of effective financial mechanisms that most contribute to financial security and regulation as the basis for increasing the financial potential of agricultural enterprises (state

financial support mechanism, bank lending mechanism and insurance protection mechanism). Conclusions are made that the multiplicity of the relationship between the individual components of financial mechanisms, in its next reflection of the specifics of financial security and financial regulation of processes in agro-industrial production, determines the nature of interaction between the enterprise and the external environment and manages the finances of the agricultural sector. The problems of the existing financial mechanisms and external and internal factors of their influence on the efficiency of development of agricultural enterprises are highlighted. The directions of improvement of financial maintenance of limited accesses of the enterprises of agrarian sector through the use of non-traditional mechanisms of crediting and development of an infrastructure of guarantee funds as establishments of credit support of agrarian sector are offered.

The complex combination of various financial mechanisms with appropriate tools and effective levers influencing the development of enterprises in the agricultural sector of Ukraine creates conditions for stable and efficient agribusiness in an effective competitive environment, including the interests of enterprises and the state.

Key words: financial mechanisms, bank lending mechanism, financial support, agricultural receipt, financial regulation, financial security, financial potential.

Fig.: 3. Ref.: 19.

Постановка проблеми. Сучасний стан функціонування аграрного сектору економіки супроводжується низкою ключових викликів, які стримують динамічний розвиток підприємств галузі. В основі подальшого їхнього розвитку має бути концепція функціонування галузі сільського господарства з комплексним використанням підприємствами дієвих фінансових механізмів, без яких неможлива ефективна господарська діяльність. Специфіка формування фінансових механізмів та їхня дієвість здебільшого визначаються галузевими особливостями сфери використання, а дія механізмів стимулювання розвитку підприємств аграрного сектору має бути спрямована на підвищення ефективності їхньої діяльності, зростання фінансового потенціалу, конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та використання фінансових механізмів розвитку підприємств аграрного сектору висвітлені в працях: С. Андрос, О. Гудзь, Н. Давиденко, М. Дем'яненка, І. Кириленка, М. Маліка, Ю. Лупенка, Б. Пасхавера, О. Непочатенко, П. Саблука, Н. Трусової та ін.

Водночас нові загрози й нові перспективи, що відкриваються перед аграрним бізнесом, вимагають посилення наукових теоретико-методологічних досліджень у сфері удосконалення фінансових механізмів забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Тому це питання є актуальним і потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – проаналізувати вплив фінансових механізмів, сформованих на основі напрямів економічної та фінансової політики держави, на розвиток підприємств аграрного сектору економіки.

Специфіка формування фінансових механізмів та їхня дієвість переважно визначаються галузевими особливостями сфери використання, а дія механізмів стимулювання розвитку підприємств аграрного сектору має бути спрямована на підвищення ефективності їхньої діяльності, зростання фінансового потенціалу, конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетом структурної політики сталого розвитку повинно стати стимулювання економічного зростання разом із оптимальним задоволенням соціальних потреб, вирішенням інфраструктурних проблем у виробничій і невиробничій сферах розвитку сільських територій. Загалом аграрна галузь потребує національно-адаптованих механізмів трансформації, а саме: на шляху до формування перспективної конкурентоспроможності й передумов сталого розвитку. Тому беззаперечним є той факт, що в Україні потрібно завершити започатковані реформи, законодавчо упорядкувати систему державного регулювання з пріоритетом сталого, конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору економіки [1, с. 68].

Розвиток підприємств аграрного сектору економіки переважно визначається впливом на їхню діяльність системи механізмів, сформованих на основі напрямів економічної та фінансової політики держави, дієвість яких опирається на відповідне організаційне, інституційне, правове, інформаційне й кадрове забезпечення (рис. 1).

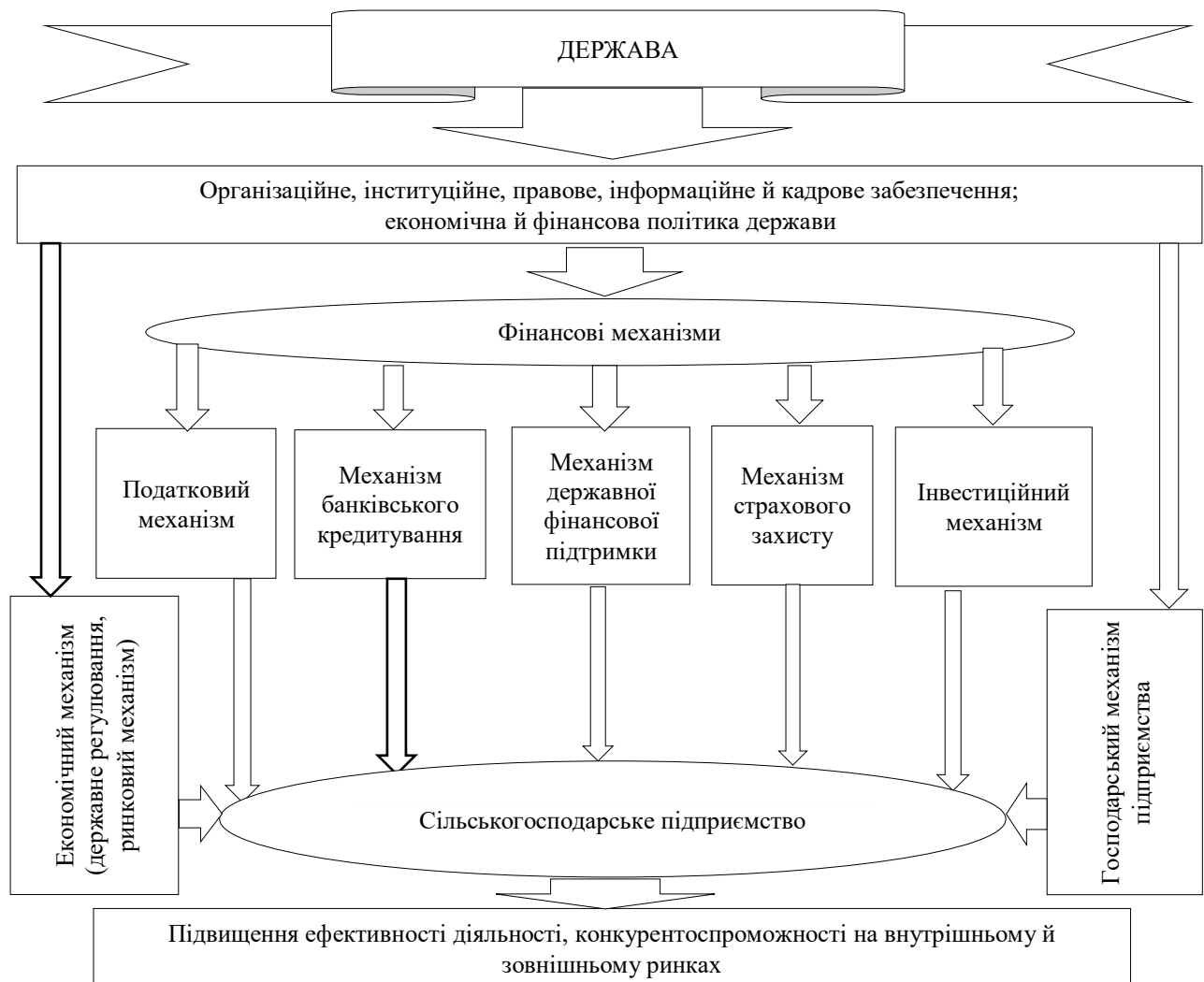

Рис. 1. Механізми впливу на розвиток підприємств аграрного сектору економіки

Джерело: авторська розробка

Так, економічний механізм розвитку підприємств аграрного сектору відображає напрями економічної політики, а наведені фінансові механізми –

напрями фінансової політики держави.

Економічний механізм, що має вплив на розвиток підприємств аграрного сектору економіки, містить такі складові: державне регулювання (контроль за дотриманням стандартів сільськогосподарської продукції, встановлення експортних квот, митних зборів на імпорт, система регулювання цін, закупівля сільськогосподарської продукції, дотації, заборона використання небезпечних технологій тощо) і ринковий механізм (попит, пропозиція, конкуренція, інфляція тощо).

Господарський механізм підприємства є сукупністю організаційної структури підприємства, форм і методів управління, а також правових норм, які розробляються та використовуються управлінцями на основі економічних законів. Складовими господарського механізму є: механізми формування і використання фінансових ресурсів, управління витратами, управління прибутком, управління капіталом, механізм мотивації тощо.

У вітчизняній практиці товаровиробники в процесі діяльності використовують різні фінансові механізми, дієвість яких може справляти позитивний вплив на ефективність діяльності окремого підприємства та загалом розвитку галузі сільського господарства, яка є ключовою у системі агропромислового комплексу України.

Враховуючи пряму залежність ефективності агропромислового виробництва від фінансового забезпечення підприємств галузі, зупинимось на особливостях використання реально діючих фінансових механізмів регулювання економічних процесів в аграрному секторі економіки. На нашу думку, найбільше сприяють фінансовому забезпеченню та регулюванню, як основі зростання фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств, механізми державної фінансової підтримки, банківського кредитування та страхового захисту товаровиробників.

Саме фінансове забезпечення та регулювання найбільш повно розкривають переваги й недоліки існуючих фінансових механізмів в аграрному секторі й націлюватимуть до пошуку нових напрямів стимулювання розвитку пріоритетної галузі економіки.

Власне фінансове регулювання – це сукупність лише інструментів фінансового характеру, які застосовуються з метою впливу на діяльність суб'єктів господарювання, зокрема у аграрному секторі. Фінансове регулювання аграрного сектору економіки України здійснюється, в першу чергу, для збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції за допомогою стимулювання фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств [2, с. 45].

Вважаємо, що під фінансовими механізмами розвитку підприємств аграрного сектору економіки потрібно розуміти комплексне використання системи фінансових методів, інструментів і важелів впливу діючих фінансових механізмів на інтенсивний та екстенсивний розвиток підприємств галузі, що сприяє реалізації стратегічних цілей окремого підприємства й галузі сільського господарства зокрема.

Кінцеву мету використання системи механізмів впливу на розвиток

підприємств аграрного сектору економіки, зокрема виокремлених фінансових механізмів, ми вбачаємо у підвищенні ефективності сільськогосподарської діяльності й конкурентоспроможності як основи зростання потенціалу галузі.

Саме ці чинники, на думку міжнародних експертів, на 80% формують ринкове середовище для розвитку аграрної сфери [3, с. 26].

Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції передбачає активне впровадження інноваційних технологій у веденні аграрного бізнесу, що й повинно бути метою фінансового регулювання. Передумовою успішного розвитку виробництва сільськогосподарської продукції є збільшення інвестування інноваційних проєктів, а також їхня концентрація на стимулюванні розробки й впровадження інноваційних продуктів. Незважаючи на проблеми, властиві нинішньому етапу розвитку сільськогосподарського виробництва, Україна повинна розвивати виробничі потужності сектору, щоб у перспективі вітчизняні продукти могли вийти на світовий ринок і конкурувати з аналогами, зайнявши власну ринкову нішу [2, с. 48].

На думку Непочатенко О.О. «перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств тут варто пов'язувати з такими складовими, як: гармонізація вітчизняного законодавства і стандартів із європейськими аналогами; узгодження системи контролю якості та безпечності продовольства; стимулювання сільськогосподарських підприємців до активного запровадження європейських стандартів у своїй господарській діяльності» [4, с. 49].

Ефективне функціонування важливої в структурі АПК галузі – сільського господарства та сільськогосподарських підприємств, зокрема – забезпечить чітка взаємодія всіх складових кожного фінансового механізму. Саме множинність взаємозв'язків між складовими фінансових механізмів визначає характер взаємодії цих підприємств із зовнішнім середовищем і полегшує управління фінансами.

Функціонування фінансових механізмів опирається на організаційне, інституційне, відповідне правове, інформаційне й кадрове забезпечення, комплексне поєднання і використання цих складових забезпечить ефективне управління фінансами підприємств для досягнення визначених стратегічних цілей і завдань.

Державне регулювання фінансових механізмів розвитку підприємств аграрного сектору економіки характеризується впливом фінансової політики держави як основи економічного зростання суспільства на їхню структуру, важелі та інструменти, використовуючи які держава визначає обсяг і структуру фінансових ресурсів, якими користуються сільськогосподарські підприємства, здійснюючи господарську діяльність.

Фінансова політика держави відображається у фінансовому законодавстві (правове забезпечення), у системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів, у перерозподілі фінансових ресурсів між галузями економіки, міністерствами й відомствами, у структурі доходів і видатків бюджетів (організаційне й інституційне забезпечення).

Розробка фінансової політики окремо взятого сільськогосподарського підприємства полягає у побудові ефективної системи управління його фінансами й залежить від фінансової політики держави.

Чинники впливу на ефективність фінансових механізмів сільськогосподарських підприємств можна поділити на 2 групи: внутрішні й зовнішні (рис. 2).

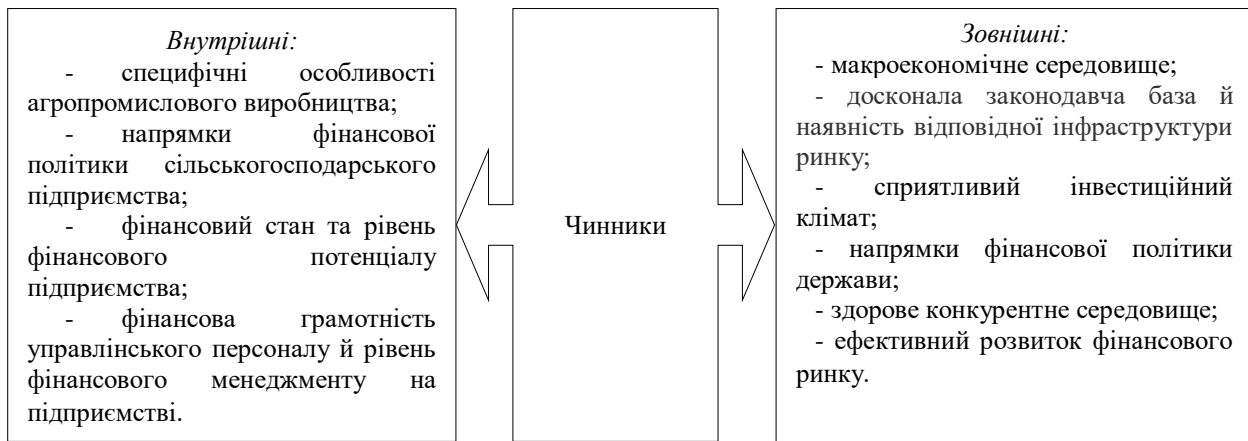

Рис. 2. Чинники сприятливого впливу на ефективність фінансових механізмів сільськогосподарських підприємств

Джерело: сформовано авторами

Найбільший вплив на ефективність фінансових механізмів сільськогосподарських підприємств здійснюють зовнішні чинники, серед яких макроекономічне середовище (інфляційні процеси, курсові коливання, мінливість кон'юнктури ринку тощо), зміни якого посилюють нестабільність функціонування підприємств аграрного сектору економіки.

Дієвість й ефективність фінансових механізмів визначається досконалою законодавчою базою, яка регулює фінансові відносини й створенням відповідної інфраструктури ринку, що теж є не менш впливовим фактором розвитку сільськогосподарських підприємств.

Напрями політики держави у сфері фінансово-кредитного забезпечення, державної фінансової підтримки агропромислового виробництва, ціноутворення та оподаткування, регулювання земельних відносин тощо є визначальними щодо наповненості інструментів і важелів фінансових механізмів, їхньої дієвості й позитивного впливу на розвиток аграрного сектору економіки загалом.

Не менш вагомою складовою фінансової політики держави є створення сприятливого інвестиційного клімату. Активне залучення до сільськогосподарських підприємств грошових коштів вітчизняних й іноземних інвесторів також стримується через непривабливість галузі сільського господарства для інвестицій.

Конкурентне середовище в аграрному секторі економіки має вплив на доступ сільськогосподарських підприємств до існуючих фінансових механізмів (банківського кредитування, пільгового кредитування, державної фінансової підтримки, страхового захисту). Обмеженість можливості доступу до

фінансових механізмів підсилюється нерозвиненістю фінансового ринку. Зокрема, залишаються досі проблемними питання банківського кредитування, що призводить до низької активності залучення кредитних ресурсів сільськогосподарськими товаровиробниками.

Висока вартість кредитних ресурсів, відсутність ліквідного забезпечення та недостатня кредитоспроможність значної частини сільськогосподарських підприємств перешкоджають розвитку кредитних відносин для усіх учасників (позичальників, кредиторів та держави).

Так, аналізуючи стан кредитування підприємств аграрного сектору економіки у 2020 році можемо відзначити, що «середні процентні ставки банківських кредитів склали 18-22% річних. Загальний обсяг кредитів, залучений такими суб'єктами склав понад 143,5 млрд грн, із них компенсовано за рахунок бюджетних коштів – 24,8 млрд грн [5] або це лише 17,2%.

Нині активізується кредитна діяльність банківських установ, зокрема, державні банки сумарно наростили кредитні портфелі на 12,5 млрд грн, що еквівалентно 15% приросту за 2021 рік. В умовах воєнного стану для вчасного старту посівної кампанії та успішного її проведення Уряд активував додаткові механізми кредитування аграріїв, зокрема, розширюється програма «5-7-9%», за якою можна отримати кредит до 60 млн грн під 0%. З початку війни позики від державних банків на загальну суму 1,1 млрд грн отримали 826 бізнесів. Із усіх виданих кредитних коштів за програмою «5-7-9%» – 42% припало саме на аграрний сектор (ними скористалися 12 тис фермерських господарств) [6].

Практичне розв'язання проблем кредитного забезпечення підприємств аграрного сектору економіки «на перспективу потребує нових підходів щодо вдосконалення існуючих механізмів банківського кредитування та через розширення діяльності небанківських фінансово-кредитних установ, сприятиме посиленню конкуренції між кредитними установами та розширить доступ до кредитних ресурсів усіх без виключення підприємницьких структур, які потребують фінансової підтримки» [7, с. 98].

Ще однією із проблем розвитку підприємств аграрного сектору економіки є обмеженість доступу до фінансових ресурсів дрібних товаровиробників, частка яких є значною у загальній кількості підприємств галузі, що і посилює необхідність надання суттєвої підтримки саме таким підприємствам.

Визначальною передумовою у розвитку дрібного й середнього підприємництва у сільському господарстві в особі селян-власників земельних ділянок є створення умов для вільного доступу до фінансових ресурсів і розбудова стимулюючої системи їхнього оподаткування, що дасть можливість найбільш результативно реалізувати своє право на земельну власність як ефективного суб'єкта господарювання [8, с. 11].

Тому держава також має широкий набір інструментів і важелів для подолання бар'єру між суб'єктами малого й середнього бізнесу (далі – МСБ) і банківськими установами. На державному рівні мають проводитися заходи щодо вдосконалення законодавчої бази, пошкваллення інвестиційного клімату, сприяння економічної активності, надання фінансової допомоги малому й середньому бізнесу тощо [9, с. 61-62].

Одним із нетрадиційних механізмів фінансування діяльності підприємств галузі сільського господарства є аграрні розписки, які сприяють швидкому залученню коштів у процес агропромислового виробництва, причому йдеться про отримання фінансових ресурсів саме підприємствами малого та середнього бізнесу, які мають певні переваги (рис. 3).

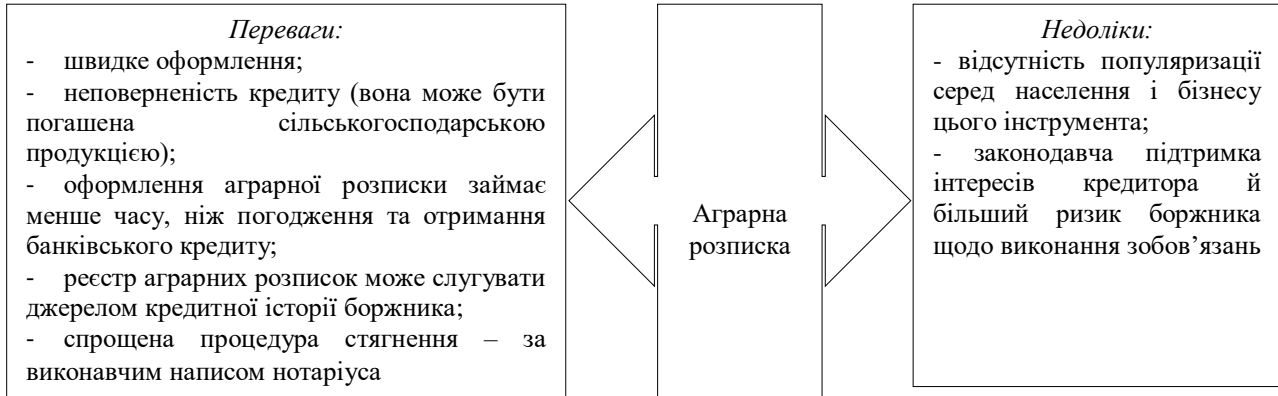

Рис. 3. Переваги і недоліки аграрних розписок

Джерело: узагальнено авторами

Законопроектом №2805-д «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування та обігу аграрних розписок» [10] визначено правову природу такого фінансового інструменту як аграрна розписка, згідно з яким аграрна розписка – це неемісійний цінний папір, який фіксує безумовне зобов'язання боржника, що забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах.

Сьогодні аграрна розписка встановлює забезпечення виконання зобов'язань боржника – заставою його майбутнього врожаю [11]. Тобто предметом такої застави може бути тільки майбутній врожай сільськогосподарської продукції.

Крім застави майбутнього врожаю, законопроект передбачає можливість та порядок застави за аграрною розпискою живих тварин та продуктів тваринного походження, продуктів рослинного походження, продуктів їхньої первинної переробки гарантії прав і законних інтересів кредиторів у випадку таких застав [10].

Крім того, цей законопроект [10] передбачає видачу багаторічних аграрних розписок, виконання за якими здійснюватиметься впродовж кількох маркетингових періодів, а також узгоджує підстави їхнього припинення з нормами Цивільного кодексу України й посилює надійність такого інструменту. За недостатності або відсутності застави за аграрною розпискою для задоволення вимог кредитора, стягнення заборгованості за нею у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса відбувається через звернення стягнення на інше майно боржника або інших осіб, які несуть солідарну відповідальність із боржником за цим інструментом. Також законопроект передбачає, що неустойка (штраф, пеня) включається до виконавчого напису, якщо такі санкції передбачені аграрною розпискою.

Використання різних фінансових інструментів в аграрному секторі економіки у процесі здійснення сільськогосподарської діяльності має сприяти уникненню можливих ризиків у цій сфері, забезпечивши максимально можливий економічний ефект від їхнього використання.

Порівняно новий для вітчизняної практики фінансовий інструмент, як аграрна розписка, зарекомендував себе як механізм альтернативного кредитування, однак, вважаємо, в законодавстві більше враховані інтереси кредитора, а боржник (підприємства малого й середнього бізнесу), в умовах низького рівня страхового захисту й зростаючих ризиків у сільському господарстві, наражатиметься на відчуження майна відразу або за використання багаторічних розписок (виконання за якими відбуватиметься частинами впродовж кількох маркетингових періодів) у разі несприятливих природно-кліматичних умов не зможе виконати зобов'язання.

Використання механізму страхового захисту сільськогосподарськими підприємствами спричинене необхідністю акумуляції фінансових ресурсів із метою відшкодування збитків, спричинених настанням ризикових і загрозливих наслідків агропромислового виробництва, пов'язаних із специфікою галузі.

Щодо механізму страхового захисту, то дослідженням виявлено суттєві стримувальні фактори на ринку агрострахування, серед яких зростання вартості страхових послуг для таких підприємств (впродовж 2014-2018 рр.: страхова сума зросла з 3055 млн грн до 6675 млн грн у 2,2 раза; розмір страхової премії зріс з 72,8 млн грн до 206,6 млн грн або в 2,8 раза) та відчутне зниження виплат за агрострахуванням упродовж 2016-2018 рр. (з 44,2% до рівня 4,2%) [12].

Страхове забезпечення агроформувань вважаємо незадовільним, оскільки частка застрахованих посівних угідь знаходиться у контурі 2,1-5,4%, розмір франшизи коливається від 30% до 50%, а страхові тарифні ставки є зависокими. Тобто можна констатувати, що страхові компанії мало враховують специфіку функціонування агроформувань [13, с. 13].

Ураховуючи кліматичні зміни й високу ризиковість вирощування сільськогосподарських культур через втрату врожаю із огляду на специфічні особливості галузі сільського господарства (залежність від погодних умов) потребує активізації страхування системних ризиків (посуха, заморозки тощо), яке сприятиме забезпеченню економічних інтересів усіх учасників, а особливо підприємств малого й середнього бізнесу. Беручи до уваги підвищені ризики аграрного бізнесу, роль агрострахування має бути визначальною і врахованою товаровиробниками під час планування своєї діяльності (фінансова політика підприємства) і визначальною вона має бути у фінансовій політиці держави щодо підтримки цього бізнесу на кшталт кращої світової практики.

Вважаємо, що широке запровадження аграрних розписок, як механізму альтернативного кредитування малого і середнього бізнесу, має супроводжуватись одночасно з альтернативними інструментами страхування предмету застави за обов'язкової участі держави як гаранта таких відносин, що вважатиметься кроком підтримки з боку держави діяльності цих підприємств.

Світовий досвід і реалії низького рівня страхування в Україні (діяльність у сфері сільського господарства страхують лише 2-3% представників аграрного

сектору порівняно з європейськими країнами, де частка застрахованої сільськогосподарської діяльності коливається в межах 50-70%) і високого рівня ризиків від здійснення сільськогосподарської діяльності (збитки від катаклізмів і несприятливих погодних умов) вказує на необхідність зміни підходів самих аграріїв до політики страхування загалом.

Оцінка «світового досвіду показує, що сучасна практика агрострахування зорієнтована на страхування доходів сільськогосподарських товаровиробників, яка відрізняється від вітчизняної практики. Позиція обґрунтовується тим, що страхове гарантування підприємницького доходу сільськогосподарського товаровиробника є більш потужним економічним механізмом розвитку агропромислового виробництва, ніж страхування лише природних ризиків» [14, с. 40], які мають вплив на кінцеві фінансові результати сільськогосподарської діяльності.

Одним із стримуючих чинників кредитування банківськими установами суб'єктів малого й середнього підприємництва є відсутність надійної застави, наявність якої «може забезпечити позикодавцю кращий захист» і, яка «пов'язана з більш тривалими термінами погашення кредитних ліній» [15, с. 14].

Отже, підприємства пріоритетної галузі економіки України – сільського господарства, на яке припадає понад 12% ВВП та понад 40% вітчизняної валютної виручки – демонструють зростання обсягів агропромислового виробництва й позитивні фінансові результати діяльності, реально недофінансовуються за рахунок банківських кредитів.

Для України, з обмеженими фінансовими можливостями державного бюджету, найбільш прийнятною моделлю може бути система державно-приватного партнерства.

На нашу думку, вдосконалення механізму банківського кредитування може бути здійснено через скоординовану роботу всіх ланок кредитно-гарантійної системи. Тобто, мова йде про використання діяльності Фонду гарантування кредитів, який прийме на себе кредитні ризики фінансових установ і дозволить вирішити низку проблем у цій сфері й мінімізації ризиків можливого неповернення кредитів.

Ураховуючи пріоритетність галузі сільського господарства для економіки України й необхідність її підтримки задля подальшого ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств, вважаємо за необхідне розвиток інфраструктури гарантійних фондів як установ кредитної підтримки аграріїв в умовах існуючого несприятливого середовища їхнього кредитного забезпечення (високий розмір застави, високі процентні ставки тощо).

Наша пропозиція полягає, на кшталт досвіду зарубіжних країн, у створенні системи гарантій за кредитами для підприємств із обмеженими можливостями доступу до кредитних ресурсів. Переваги формування і функціонування таких фінансових структур полягатимуть у забезпечені економічних інтересів усіх суб'єктів (банківських установ, Фонду гарантування кредитів, сільськогосподарських підприємств і держави).

Пропонуємо формувати фонди гарантування кредитів на умовах державно-приватного партнерства за участю держави (органів місцевого

самоврядування), банків, кредитних установ чи інших фінансових установ, зокрема приватного інвестиційного фонду.

Основною метою діяльності гарантійних фондів є підтримка підприємств малого й середнього бізнесу й інших сільськогосподарських підприємств, які не мають відповідного забезпечення, але мають потребу в кредитних ресурсах.

Участь за запропонованою схемою державного органу дозволить сформувати єдину систему управління, що здійснює скоординовану роботу всіх ланок кредитно-гарантійної схеми, гарантувати легітимність, прозорість і справедливість реалізації фінансової підтримки аграріїв.

Ще одним механізмом, який активно зарекомендував себе у галузі агропромислового виробництва, є механізм державної фінансової підтримки.

Оцінка заходів, інструментів і важелів державної політики в сфері фінансової підтримки аграрного сектору засвідчує наявність комплексу нерозв'язаних досі проблем під час їхнього використання. Особливостями вітчизняної економіки з питань державної підтримки аграрного сектору є те, що низькою є частка валової продукції, що підпадає компенсації за рахунок коштів державного бюджету (в межах 1-1,5%) проти 21% в європейських країнах.

Існують певні недоліки механізму державної фінансової підтримки, основними з яких є постійні зміни порядку виділення бюджетних ресурсів і несвоєчасне надходження їх до кінцевих споживачів або взагалі відсутність фінансування сільськогосподарських підприємств внаслідок дефіцитності державного бюджету, що є стримуючим чинником ефективного розвитку підприємств аграрного сектору економіки.

Україна здійснює заходи з надання державної фінансової підтримки аграрному сектору економіки відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік у межах бюджетної програми КПКВК 1201150 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників». Так, Держбюджетом-2020 на державну фінансову підтримку аграріїв було передбачено менше коштів (4 млрд грн) у порівнянні з 2019 р. (5909 млн грн), зокрема, скорочення запланованих обсягів фінансування відбулося за такими напрямками: фінансова підтримка розвитку фермерських господарств – вдвічі (з 800 млн грн до 400 млн грн), державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції – в 3,5 раза (з 3500 млн грн до 1000 млн грн) [16]. Також у 2020 р. скорочено обсяг фінансової підтримки розвитку фермерських господарств (вдвічі проти 2019 року), а нульове фактичне освоєння цих коштів за цей період не на користь інтересам підприємств малого і середнього бізнесу.

Державна фінансова підтримка аграріїв у 2021 році передбачала фінансування за 5-ма класичними програмами (часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, здешевлення кредитів, розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства, фінансова підтримка розвитку фермерських господарств, розвиток тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції) та 6-ма новими (агροстрахування, відшкодування втрат від посухи, розвиток меліорованих земель, виробництво органічної продукції, картоплярство та субсидія на гречку). Загальна сума,

виділена на фінансування аграріїв із бюджету, сягає 4,5 млрд грн (4 млрд грн – на класичні програми і 500 млн грн – на нові). Фактично державна підтримка за 2021 рік виплачена аграріям у розмірі 1,551 млрд грн із передбачених у бюджеті 4,5 млрд грн, тобто лише 34,4% [17].

Запроваджена система фінансування державної підтримки агропромислового комплексу не забезпечує визначеного на законодавчому рівні сприяння життєдіяльності сільськогосподарських підприємств, їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки, посилення соціального захисту сільського населення. Тому державна фінансова підтримка аграрного сектору економіки вимагає суттєвого вдосконалення в частині механізмів й обсягів фінансування з метою сприяння розвитку підприємств галузі, яка забезпечує продовольчу й національну безпеку.

Ефективне використання обмежених бюджетних ресурсів вимагає відповідної довгострокової стратегії розвитку аграрного сектору економіки, фінансування винятково пріоритетних напрямів активізації підприємницької ініціативи в сільській місцевості.

Вважаємо, що існують чинники, котрі так чи інакше можуть впливати на вдосконалення існуючих фінансових механізмів, на появу нових фінансових механізмів, тобто, їхня кількість і якість є змінною величиною і найбільший вплив на цей процес матиме макроекономічне середовище розвитку галузі сільського господарства на цьому етапі розвитку.

У різні періоди функціонування економіки співвідношення між ринковими механізмами й механізмами державного регулювання сільськогосподарських підприємств може бути різним і залежить переважно від тенденцій кон'юнктури на ринках, від намірів держави щодо підтримки галузей, від можливостей бюджетних виплат. Нині в Україні відбуваються суттєві зміни у політиці формування і розподілу коштів державного бюджету, що спричинено, з одного боку, воєнними діями на території країни і, відповідно, пріоритетами захисту території; а з іншого – зміною фази економічного розвитку країни (криза поступово змінюється фазою пожвавлення), а відтак, і змінами у формуванні доходної частини бюджету [18].

Розробка фінансових механізмів покладається на теоретико-методологічні засади, якими визначаються їхня сутність, специфічні функції, характерні структурні елементи кожного з наведених механізмів і відповідне правове забезпечення. В основі функціонування фінансових механізмів – відносини сільськогосподарських підприємств за фінансування їхньої діяльності.

Щодо внутрішніх чинників, які впливають на ефективність фінансових механізмів сільськогосподарських підприємств, то такими є специфічні особливості агропромислового виробництва, на які потрібно зважати під час формування та вдосконалення існуючих механізмів.

Напрями фінансової політики сільськогосподарського підприємства мають бути грамотно спрогнозовані, розроблені й націлені на кінцевий результат – отримання прибутку, зростання фінансового потенціалу, водночас цей чинник загалом визначається фінансовою грамотністю управлінського

персоналу й рівнем фінансового менеджменту, здатного оцінити ситуацію і прийняти правильні фінансові рішення в управлінні фінансами підприємства.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що діяльність сільськогосподарських підприємств є ризиковою в силу галузевої специфіки їхньої діяльності, тому застосування різних фінансових механізмів та їхня дієвість сприятиме зменшенню ризиків (страховий захист) і поліпшить фінансове забезпечення галузі (державна фінансова підтримка, банківське кредитування, використання аграрних розписок тощо).

Підтверджено мінливий характер задіяних фінансових механізмів розвитку підприємств аграрного сектору економіки в той чи інший період економічного зростання, суттєві особливості й залежність від зовнішніх і внутрішніх чинників і домінування впливу саме зовнішніх. Для досягнення стратегічної мети розвитку підприємств аграрного сектору економіки важливими є взаємодія і доповнення всіх складових фінансових механізмів. Лише в комплексному підході до їхнього застосування, вони, гармонійно поєднуючись, сприятимуть ефективній діяльності підприємств пріоритетної для економіки України галузі – сільського господарства.

Використання тих чи інших фінансових механізмів у діяльності сільськогосподарського підприємства залежить від його фінансового стану, рівня фінансового потенціалу й можливостей його зростання. Формування фінансових механізмів і їх наповнюваність має враховувати фази економічного циклу, характер попиту й пропозиції на аграрних ринках, стан галузі з метою врегулювання її розвитку та підтримки в певний період, що свідчитиме про ефективність підходів до розробки фінансової політики держави.

Отже, комплексне поєднання різних фінансових механізмів із відповідними інструментами й дієвими важелями впливу на розвиток підприємств аграрного сектору економіки в Україні створюватиме умови для стабільного й ефективного ведення аграрного бізнесу в Україні за здорового конкурентного середовища, у якому збігаються інтереси як підприємств, так і держави загалом.

Список використаних джерел

1. Ковальова О.В. Концептуальні стратегічні пріоритети розроблення структурної політики сталого розвитку аграрного сектору економіки: національний і регіональний аспекти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 2. С. 66-76. DOI: 10.31651/2076-5843-2019-2-66-76.
2. Демчишак Н.Б., Дубик О.І. Фінансове регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору України в умовах інтеграційних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 44-48.
3. Жидяк О.Р. Фінансові складові розвитку аграрної сфери: механізми та важелі: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2013. 380 с.
4. Непочатенко О.О., Пташник С.А., Мельник К.М. Оцінка перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка АПК»*. 2019. № 6. С. 46-52.

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906045>.

5. Стан кредитування підприємств АПК у 2020 році. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/finansovapolitika/kredituvannya/stan-kredituvannya-pidpriemstv-apk/stan-kredituvannya-pidpriemstv-apk-u-2020-roci> (дата звернення: 06.09.2021).

6. Уряд розширив доступ аграрних підприємств до пільгового кредитування. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1e5232fa-0ee5-4842-b4d7-1bd5439f9121&title=UriadRozshirivDostupAgrarnikhPidprimstvDoPilgovogoKredituvannia> (дата звернення: 07.09.2021).

7. Вдовенко Л.О., Черненко О.С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. 252 с.

8. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Земельна реформа: проблеми перспективи розвитку аграрної реформи. *Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка АПК»*. 2017. № 1. С. 5-14.

9. Волкова Н.І., Свірідова К.Д. Аналіз проблем кредитування малого і середнього бізнесу в сучасних економічних умовах. *Фінанси, облік, аудит*. 2017. № 1(22). С. 55-62.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування та обігу аграрних розписок: Законопроект № 2805-д від 19.11.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70479 (дата звернення: 06.09.2021).

11. Аграрні розписки. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B8 (дата звернення: 06.09.2021).

12. Ринок агрострахування в 2018 андеррайтинговому році. Аналітичне дослідження. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/управління%20фінансів/Страхування/%20агрострахування%20%20у%202018.pdf> (дата звернення: 06.09.2021).

13. Калетнік Г.М., Шинькович А.В. Оцінка організаційно-інформаційного забезпечення антикризового управління агроформувань. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 1 (51). С. 7-23. DOI: 10.37128/2411-4413-2020-1-1.

14. Худолій Л.М. Фінансово-економічний механізм ефективного функціонування аграрних підприємств України: монографія. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 266 с.

15. Ільчук М.М., Нікітченко С.О., Перегуда Є.Ф. Диверсифікація діяльності підприємницьких структур аграрної сфери. *Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка АПК»*. 2016. № 4. С. 13-20.

16. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 р. № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (дата звернення: 06.02.2022).

17. Дотації для АПК – 2021. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/909-agrariyi-otrimali-z-byudjetu-15-mlrd-grn-dotatsiy-za-2021-rik> (дата звернення: 06.02.2022).

06.09.2021).

18. Худолій Л.М., Шевченко Н.Ю. Механізм фінансового забезпечення аграрних підприємств України на середньострокову перспективу. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/5899/5803> (дата звернення: 06.09.2021).

19. Kaletnik G., Honcharuk I., Yemchyk T. & Okhota Yu. The World Experience in the Regulation of the Land Circulation. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. № 9 (2). P. 557-568. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p557>.

References

1. Kovalova, O.V. (2019). Conceptual strategic options for developing a structural policy for sustainable development of the agricultural sector of the economy: national and regional aspects [Conceptual strategic options for developing a structural policy for sustainable development of the agricultural sector of the economy: national and regional aspects]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya «Ekonomiczni nauky» – Bulletin of Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky. Series «Economic Sciences»*, 2, 66-76. DOI: 10.31651/2076-5843-2019-2-66-76 [in Ukrainian].

2. Demchyshak, N.B., Demchyshak, N.B., & Dubyk, O.I. (2017). Financial regulation of innovative development of the agricultural sector of Ukraine in the conditions of integration processes]. *Investytsii:practyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 23, 44-48 [in Ukrainian].

3. Zhydiak, O.R. (2013). *Finansovi skladovi rozvytku ahrarnoi sfery: mehanizmy ta vazheli [Financial components of agricultural development: mechanisms and levers]*. Kyiv: NNC IAE [in Ukrainian].

4. Nepochatenko, O.O., Ptashnyk, C.A., & Melnyk, K.M. (2019). Assessment of prospects for the competitiveness of agricultural enterprises]. *Mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychiy zhurnal «Ekonomika APK» – International Research and Production Journal «Economics of agro-industrial complex»*, 6, 46-52. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906045> [in Ukrainian].

5. Stan kredytuvannia pidpriemstv APK u 2020 rotsi [The state of lending to agricultural enterprises in 2020]. *minagro.gov.ua*. Retrieved from: <https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/finansovapolitika/kredituvannya/stankredituvannya-pidpriemstv-apk/stan-kredituvannya-pidpriemstv-apk-u-2020-roci> [in Ukrainian].

6. Uriad rozshyryv dostup ahrarnykh pidpriemstv do pilhovoho kredytuvannia [The government has expanded the access of agricultural enterprises to soft loans]. *www.me.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1e5232fa-0ee5-4842-b4d7-1bd5439f9121&title=UriadRozshirivDostupAgrarnikhPidprimstvDoPilgovogoKredituvannia> [in Ukrainian].

7. Vdovenko, L.O., & Chernenko, O.S. (2017). *Finansova bezpeka subjektiv*

pidpryjemnystva v ahrarniy sferi [Financial security of business entities in the agricultural sector]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LND» [in Ukrainian].

8. Gadzalo, Ya.M., & Luzan, Yu.Ya. (2017). Zemelna reforma: problemy ta perspektyvy rozvytku ahrarnoi reformy [Land reform: problems of prospects for the development of agrarian reform]. *Mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychiy zhurnal «Ekonomika APK» – International Research and Production Journal «Economics of agro-industrial complex»*, 1, 5-14 [in Ukrainian].

9. Volkova, N.I., & Sviridova, K.D. (2017). Analiz problem kredytuvania maloho i serednioho biznesu v suchasnyh ekonomichnyh umovah [Analysis of small and medium business lending problems in modern economic conditions]. *Finansy, oblik, audyt – Finance, accounting, audit*, 1, 5-14 [in Ukrainian].

10. Pro vnesenia zmin do deyakyh zakonodavchyh aktiv Ukrainy shchodo funkcionuvania ta obigu ahrarnykh rozpysok: Zakonoproekt № 2805-d [Draft Law № 2805-d «On amendments to the current legislative acts of Ukraine on the functioning and circulation of agricultural paintings»]. (2020, November 19). w1.c1.rada.gov.ua. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70479 [in Ukrainian].

11. Ahrarni rozpysky. wiki.legalaid.gov.ua. Retrieved from: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B8 [in Ukrainian].

12. Rynok ahrostrahuvania v 2018 anderaitynhovomu roci [Agricultural insurance market in the 2018 underwriting year. Analytical research]. minagro.gov.ua. Retrieved from: URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/управління%20фінансів/Страхування/%20агрострахування%20%20у%202018.pdf> [in Ukrainian].

13. Kaletnik, G.M., & Shynkovych, A.V. (2020). Ocinka orhanizaciyno-informacijnoho zabezpechenia antykrizovoho upravlinia ahroformuvan. [Rating organizational and information support of crisis management of agricultural formations]. *Ekonomika, finansy, menedzment: aktualni pytanja nauky i praktyky – Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity*, 1 (51), 7-23. DOI: 10.37128/2411-4413-2020-1-1 [in Ukrainian].

14. Hudoliy, L.M. (2017). *Finansovo-ekonomichniy mehanizm efektyvnoho funkcionuvania ahrarnykh pidpryjemstv Ukrainy [Financial and economic mechanism of effective functioning of agricultural enterprises of Ukraine]*. Kyiv: CP «KOMPRYNT» [in Ukrainian].

15. Ilchuk, M.M., Nikitchenko, C.O., & Pereguda, Ye.F. (2016). Dyversyfikatsiya diyalnosti pidpryjemnytskih struktur ahrarnoi sfery [Diversification of business structures of the agricultural sector]. *Mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychiy zhurnal «Ekonomika APK» – International Research and Production Journal «Economics of agro-industrial complex»*, 4, 13-20 [in Ukrainian].

16. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik: Zakon Ukrainy № 294-IX [Law of Ukraine «On the State Budget of Ukraine for 2020» № 294-IX]. (2019, November 14). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> [in Ukrainian].

17. Hudoliy, L.M., & Shevchenko, N.Yu. (2015). Mehanizm finansovoho zabezpechenia ahrarnykh pidpryyemstv Ukrainy na serelniostrokovu perspektyvu [The mechanism of financial support of agricultural enterprises of Ukraine in the medium term]. Retrieved from: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/5899/5803> [in Ukrainian]

18. Dotatsii dlia APK – 2021 [Grants for agro-industrial complex – 2021]. *agropolit.com*. Retrieved from: <https://agropolit.com/spetsproekty/909-agrariyi-otrimali-z-byudjetu-15-mlrd-grn-dotatsiy-za-2021-rik> [in Ukrainian].

19. Kaletnik, G., Honcharuk, I., Yemchyk, T., & Okhota, Yu. (2020). The World Experience in the Regulation of the Land Circulation. *European Journal of Sustainable Development*, 9 (2), 557-568. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p557> [in English].

Відомості про авторів

ВДОВЕНКО Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: vdovenko_larisa@i.ua).

ВДОВЕНКО Ірина Сергіївна – доктор філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (м. Київ, e-mail: vdovenko_iryana@i.ua).

VDOVENKO Larisa – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: vdovenko_larisa@i.ua).

VDOVENKO Iryna – Doctor of Philosophy by Specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» (Kyiv, e-mail: vdovenko_iryana@i.ua).

УДК 338.48-53:63

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-1-7

**АГРОТУРИСТИЧНІ
КОМПЛЕКСИ В
КОНТЕКСТІ
ЗЕЛЕНОГО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО
КУРСУ: ВЕКТОРИ
РОЗВИТКУ Й
ПЕРСПЕКТИВИ**

СТАВСЬКА Ю.В.,
кандидат економічних наук,
завідувачка кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті розглянуто розвиток агротуристичних комплексів України протягом останнього десятиріччя та вектори їхнього подальшого розвитку. Виявлено фактори привабливості сільського зеленого туризму для міських жителів. З'ясовано особливості відпочинку в сільській місцевості, а саме: привабливий час для відпочинку – літні відпустки туристів; знайомство з етнічністю та автентичністю української місцевості; відповідність якості наданих послуг агротуристичних садиб очікуванням туристів. Уточнено мотиви створення сільських садиб й унікальність сільського туризму. Зокрема, виділено безпечність, екологічність і доступність відпочинку в агротуристичних садибах.